

BASIN AÇIKLAMASI

GIDAYA ERİŞİM İNSAN HAKKIDIR. KİMSE GERİDE KALMAMALI !...

16 Ekim 2022

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO)'nun kuruluş günü olan 16 Ekim, "Dünya Gıda Günü" olarak kutlanmaktadır. Her yıl belirlenen bir tema çerçevesinde yapılan etkinliklerde açlık ile mücadele, yetersiz beslenme, adil paylaşım, gıda üretimi ve gıda güvenliğine ilişkin konular gündeme getirilerek doğru gıda ve tarım politikalarına dikkat çekilmek istenmektedir. 2022 yılı teması "*Kimseyi Geride Bırakma*" vurgusudur. Daha iyi bir dünya inşa etmek için yapılanlara karşın ne yazık ki, birçok insan geride bırakılmıştır. Ve bu geride bırakılan insanlar yoksulluk içinde, açlık ile mücadele etmektedirler. Yıllardır sömürülen ve geride bırakılan bu insanlar, günümüzde "gelişmiş batı"nın kapısına dayanıp büyük mülteci sorunu olarak karşılırlarına dikilmiştir.

Dünyada henüz üstesinden gelinemeyen yeni paylaşım savaşları, salgın hastalıklar ve insan eliyle yaratılan iklim değişikliği gibi olağanüstü koşullar sürecinde; gıda egemenliği, gıda güvencesi ve gıda güvenliği sorunları üzerinde çok durulmakta ancak ne yazık ki sürdürülebilir ve kalıcı çözümlere ulaşamamaktadır.

Günümüzde dünya üzerinde üretilen tarım ve gıda ürünleri dünya nüfusunu beslemeye yetecek miktardadır. Ancak, dünyada 800 milyonun üzerinde insan, yani her dokuz kişiden biri yatağa aç girmektedir. Ülkemizde ise insanların %22'si dengeli ve yeterli beslenememekte, %8,5'u ise açlık sınırında yaşamaktadır. Yaşanan bu açlık sorunu; adil olmayan gelir ve gıda dağılımından kaynaklanmaktadır.

Diğer taraftan, tükettiğimiz gıdaların güvenilir olmasının önemi; dünyada her yıl yaklaşık 600 milyon kişinin hijyenik olmayan ve ciddi ölçüde zararlı kimyasallar ile bulaşık gıdaları tükettikten sonra hastalanması ve önemli bir bölümünün yaşamını yitirmesinden anlaşılmaktadır. Vücudumuza fayda sağlasın diye tükettiğimiz gıdalar güvenilir değil ise, fayda bir yana sağlığımızı bile tehdit etmektedir.

Diğer bir sorun alanı olarak da, yoğun çevre kirliliği nedeniyle su kaynaklarının, toprağın kirletilmesi, ormanların, sulak alanların ve ekosistemin tahrip edilmesi, tarım alanları ve meraların amaç dışı kullanılması, iklim değişikliği, nüfus artışı gibi sorunların yakın gelecekte başta su krizine ve toprak kıtlığına, dolayısıyla gıda krizine yol açacağı bilinmektedir.

Bu olumsuzluklar yanında, gıdaya erişimin önündeki en önemli engel yaşanan ekonomik zorluklardır. Son yıllarda uygulanan ekonomik politikalar nedeniyle ülkemizde enflasyon kontrolden çıkmış ve gıda enflasyonunda Avrupa'da birinci, Dünya'da ise dördüncü sıraya yükselmiş durumdayız. Bu yakıcı sorun tüm vatandaşlarımızı olumsuz etkilerken, gider kalemlerinde gıdaya ayrılan payın %30-70 gibi önemli bir yer tuttuğu en dezavantajlı kesim olan dar gelirli vatandaşlarımız ise temel gıdalara bile erişemez duruma gelmiştir.

Dünyadaki gelişmeleri göz ardı etmemekle birlikte, ülkemizdeki yüksek enflasyon ve de gıda enflasyonundaki sürekli artışı, tarımsal girdi fiyat endeksi ve tarım ürünleri üretici fiyat endeksi ile birlikte değerlendirdiğimizde, önümüzdeki ay ve yıllarda bizleri çok daha zor günler beklemektedir.

TÜİK resmi verilerine göre; 2021 yılı Eylül ayında %19.58 olan Tüketici fiyat endeksi (TÜFE) yani enflasyon oranı, 2022 Eylül ayında %83.45 olmuş, gıdaların yıllık enflasyon oranı ise Eylül 2021’de %28.79 iken Eylül 2022’de %93.05 olarak ilan edilmiştir. Enflasyon Araştırma Grubu (ENAG), 2022 Eylül ayına ilişkin yıllık enflasyonu %186,27 olarak açıklamıştır. Son dört ayda gıda fiyatları dünyada %12 düşerken, Türkiye’de %20 yükselme görülmüştür. Gıda fiyatlarındaki sürekli artış sonucu et ve süt ürünleri, yumurta, yağ, hububat, bakliyat, şeker gibi temel gıdalar ulaşılması zor ve neredeyse lüks tüketim malı haline gelmiştir.

Tarımsal girdi fiyat endeksi (Tarım-GFE); 2021 yılı Temmuz ayında %29.38 iken, 2022 Temmuz ayında %133,41 olarak açıklanmıştır. Gerçek artışların çok daha fazla olduğu süreçte TÜİK’e göre bile tarımsal üretimdeki girdi fiyatlarındaki olağan üstü artış (özellikle de hayvan yeminde %145,2; enerji ve mazotta %201,1; gübrede %234,8 artış) beraberinde, tarımsal ürünlerin fiyatlarında da artışa neden olmaktadır. Bu da; gıda maddelerinin soframıza çok yüksek fiyatlarla gelebileceğini, bazılarımız içinse hiç gelemeyeceğini ifade etmektedir.

Tarım ürünleri üretici fiyat endeksi (Tarım-ÜFE); 2021 yılı Temmuz ayında %24,69 iken, 2022 Yılı Temmuz’da yıllık %157,9, 2022 Ağustos’ta %142,42 olmuştur. Resmi olmayan kaynaklarda ise bu rakamların çok daha yüksek olduğunu görüyoruz. Tarım ürünleri üretici maliyetlerindeki yükselmeyi gösteren bu oranlar bize, Tarım-ÜFE ile TÜFE arasındaki makasın kapanmadığı sürece gıdada tüketici fiyatlarının önümüzdeki aylarda da yükselmeye devam edeceğini, yani sebze, meyve, bakliyat, ekmek, et ve süt fiyatlarının artacağını, dolayısıyla halkın yoksulluğunun daha da derinleşeceğini göstermektedir.

Tarımsal girdilerde ve temel ürünlerde dışarıya bağımlılığın sürdüğü günümüzde, maliyetlerdeki yüksek artışa karşın somut önlemler alınmaması ve yetersiz, zamanında ödenmeyen destekler nedeniyle çiftçilerimiz üretimden çekilmektedir. Tüketim sorununun çözümünün üretim sorununu çözmekten geçtiği gerçeğine karşın, uygulanan yanlış politikalar nedeniyle üretimde devamlılık ve kendimize yeterlilik sorunu büyümekte, üreticilerimiz kaybederken tüketicilerimiz de yeterli, ucuz, sağlıklı gıdaya erişememektedir.

Gıda fiyatlarındaki yüksek artış, bir başka sorunu da beraberinde getirmektedir. Halkımız, görece ucuz olduğu için merdiven altı üretim denilen, nerede ve ne koşulda üretildiği belli olmayan, büyük oranda taklit ve tağşiş yapılan ve hatta sağlık riski taşıyan gıdalara yönelmektedir.

Bununla birlikte, geleceğimiz olan çocuklarımızın sağlıklı ve dengeli beslenememesi gelecekte fiziksel ve mental olarak geri kalmış bir neslin ortaya çıkmasına neden olacaktır. Çocuklarımızı güvenli ve kaliteli gıdaya ulaştırmak en önce devletin sorumluluğundadır. Beslenme ihtiyacı doğru uygulamalar ile en geniş kapsamda karşılanmalıdır.

Bilinmelidir ki; ülkemizde gıda fiyatlarındaki bu önlenemez artışın başlıca nedeni, genel ekonomi ve de tarım politikalarında yıllardır ısrarla sürdürülen yanlış ve yanlış politikalar. Üretim ve emek yerine rant ve sermaye yanlı ekonomik politika tercihleri; kamunun alandan çekilerek üreticiyi büyük şirketlerin insafına terk eden, özelleştirmeci, destekleri azaltan ve dışarıya bağımlılığı artıran neoliberal tarım politika tercihleri bugün yaşanan sorunların temel nedenidir.

Gıda fiyatlarının yüksek olmasının başında gelen nedenlerin bir diğeri ise, ülkede gıda ve gıda girdisi üretimi yapan KİT’lerin özelleştirilmesi ya da fiziki olarak ortadan kaldırılmalarıdır.

Kamuya ait şeker fabrikaları, gübre fabrikaları, yem fabrikaları ile Et Balık Kurumu ve Süt Endüstrisi Kurumunun özelleştirilerek satılması ve bu fabrikaların/kombinaların birçoğunun yıkılarak, arsalarının kentsel rant elde etmek amacıyla inşaat, konut, plaza, alışveriş merkezi yapılması için kullanılması, yerli tarımsal üretimin azaltılması ve tarım sektörünün dışa bağımlı hale getirilmesinin esas nedenlerinden biridir.

Ülkemiz; tarımsal üretimde yaşanan yapısal sorunlara kalıcı çözümler üretmeden, kolaycı yaklaşımlarla yaşanan sorunları dışalım yöntemiyle çözmeye kalkmaktadır. Bu durum kendi çiftçimizi cezalandırırken yabancı ülke şirketlerini ve çiftçilerini ödüllendirmektedir. Bu tür yanlış politikalar, kâr elde edemeyen çiftçilerimizin üretmekten vazgeçmesi sonucunu doğurmaktadır. Tarım alanlarının, tarımsal üretimin, çiftçi sayısının ve kırsal alan nüfusunun sürekli azaldığı bu süreçte en büyük pay aracılarına, tüccarlara ve sözleşmeli tarımla çiftçiyi taşıronu olarak kullanan büyük şirketlere ve market zincirleri ile ithalatçı firmalara gitmektedir.

Ülkemizde yüksek gıda enflasyonu ile yaşamak kader değildir. Bu olumsuz gidişe dur demek zorundayız. Dünyanın ve ülkemizin geleceği için her koşulda üretmeye devam etmek, üretimi ve üretenleri desteklemek zorundayız. Ülke düzeyinde tarımsal üretim seferberliği ilan ederek çiftçilerimizin bitkisel ve hayvansal tarım ürünlerini sürekli üretebileceği olanaklarını güçlendirmeliyiz. Girdi maliyetlerini azaltarak, küçük üreticiye uygun koşullarda tarımsal kredi kullanma ortamı yaratarak ve tarımsal destekleri artırarak tarımsal üretim planlaması kapsamında yerli ve yeterli üretime geçmeliyiz. Kuraklığın etkilerini azaltmak için sulu tarım yatırımlarını hızlandırmalıyız. Gıda tedarik zincirini demokratik üretici ve tüketici kooperatifleri yoluyla kısaltarak tüketicilerimizin bu gıdalara uygun fiyatlar ile sürdürülebilir bir şekilde ulaşmasını sağlamak zorundayız.

Yaşadığımız gıda krizinden kurtulabilmek; rant ve beton ekonomisi yerine üretim ekonomisini, sermayenin öncelikleri yerine kamusal ve toplumsal çıkarları, gündelik politikalar yerine planlı kalkınmayı önceleyen “Kamucu Tarım ve Gıda Politikaları”nı savunmakla ve yaşama geçirmekle mümkündür.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği’ne bağlı Gıda, Kimya ve Ziraat Mühendisleri Odaları olarak; açlığın, yokluğun ve yoksulluğun son bulduğu, hakça ve adil paylaşımın olduğu bir ülke ve dünya özlemiyle bilimden, üretimden, insandan, emekten, doğadan, kamu yararı ve toplum çıkarından yana tutumumuz sürecektir.

Kamuoyuna saygıyla duyururuz.

TMMOB Gıda Mühendisleri Odası

TMMOB Kimya Mühendisleri Odası

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası